

Boris Pritchard
Pomorski fakultet, Rijeka

Anglicizmi u poslovnim komunikacijama u hrvatskom pomorstvu

Na korpusu poslovnih i svakodnevnih radnih komunikacija u pomorstvu na hrvatskom jeziku utvrđuju se, razvrstavaju i opisuju načini posuđivanja i stupanj prilagodbe engleskih leksičkih elemenata u hrvatskom jeziku. Korpus obuhvaća tekst posredovan isključivo putem faksa i teleksa. Uz kraću analizu ove specifične vrste diskursa u hrvatskom istražuju se osobitosti posuđivanja stručnoobilježenog leksika iz engleskog jezika. Posebice se obrađuje prilagodba engleskih posuđenica na fonološkoj, morfološkoj i semantičkoj razini.

---

1. Uvod

S obzirom na univerzalnost tehnologije te naglašenu potrebu za međunarodnim poslovnim komuniciranjem, bez ograničenja bilo koje vrsti, jezik struke, a posebice stručnoobilježen vokabular, često je predmetom zanimanja lingvistike jezičnih dodira. To se zanimanje očituje u istraživanju uloge stranih leksičkih elemenata i njihovu odnosu prema domaćem vokabularu, te prilagodbe i integracije stranih jezičnih elemenata u neki jezik. Konačno, poznavanje puta što ga neka strana stručna riječ prolazi od modela, preko kompromisne replike do morfonološki prilagođene posuđenice, odnosno do njene postupne zamjene domaćim leksičkim i gramatičkim elementima, ili pak potpunog nestajanja u ciljnom jeziku (L2) (motiviranog bilo iščeznućem iz L1, L2, ili iz oba jezika), pomaže i samoj nastavi stranog jezika struke, tj. jezika za posebne namjene (ESP).

Ovaj se rad nastavlja na radove i rezultate istraživanja prof. Rudolfa Filipovića (1982, 1986, 1990, 1991) u okviru projekta *The English Element in European Languages*, te u okviru istog projekta posebice na početno istraživanje engleskih elemenata u jezicima struke (Vilke 1982) u tehničkom i brodograđev-

nom leksiku, i Pritchard (1985, 1993) u englesko-hrvatskim jezičnim dodirima u pomorstvu, itd.

Za razliku od spomenutih radova ovdje se istražuje engleski element u specifičnom tekstu svakodnevnih pomorskih operativnih i poslovnih komunikacija u hrvatskom pomorskom jeziku u posljednjih pet godina. Na temelju posebno prikupljenog korpusa utvrđuju se vrste i osobitosti navedenih tekstova i njihova vokabulara. Na fonološkoj, morfološkoj i semantičkoj razini istražene su i opisane promjene nastale u procesu prilagodbe i potpune ili djelomične integracije engleskih elemenata u hrvatskom pomorsko-poslovnom nazivlju na primjerima iz poslovnih komunikacija.

2. Korpus

Za svrhu ovoga istraživanja prikupljen je korpus tekstova, koji se sastoji od operativnih i poslovnih komunikacija, prvenstveno razmjena poruka (exchanges), a vrlo rijetko jednostranih priopćenja od strane lučkih vlasti i slično (okružnice i usmena priopćenja — broadcasts). Ti tekstovi uključuju poruke poslone i razmijenjene putem teleksa i telefaksa, te zapovjednička izvješća za vrijeme i na kraju putovanja. Diskursna i sintaktička te leksička obilježja spomenutih poruka (posebice teleksa i faksova) jesu:

- kratki uvodi i zaključci, ili odsutnost zaključka
- neposredno uvođenje tematskog dijela poruke
- pojedinačne poruke predstavljaju dio komunikacijskoga čina, i predstavljaju dijelove svojevrsnoga tekstualnoga dijaloga (tj. višestruku razmjenu pitanja ili odgovora)
- specifična jezična sredstva identifikacije sudionika u komunikaciji
- ustaljeni fiksni strukturalni obrasci u sintaksi (formulaičke konstrukcije)
- relativno ograničen opći vokabular
- visok čestotni postotak stručnog nazivlja i tendencija k jednoznačnom nazivlju
- redovito pojavljivanje aloglotskih leksičkih elemenata (u prvom redu engleskih, i tek neznatno talijanskih).

U ovom se radu posebno istražuje posljednje obilježje, što uključuje utvrđivanje i lingvistički opis anglicizama u hrvatskom pomorskom jeziku, te njihov razvitak u odnosu na ranija istraživanja (tj. sedamdesetih i osamdesetih godina ovoga stoljeća, usp. Vilke 1982, Pritchard 1985).

Prikupljeno je ukupno 370 poruka na hrvatskom jeziku (160 iz slobodne plovidbe — tramperski brodovi po ugovoru o zakupu, 120 iz linijske plovidbe — kontejnerski brodovi, i 90 brodovi za konvencionalne, tj. druge opće/generalne terete). Za neke je poruke moguće i kontrastiranje s odgovarajućom engleskom porukom, čiji su pošiljaoci najčešće govornici engleskog kao drugog (stranog) jezika, a u slučaju izvornih govornika to su uglavnom govornici s američkoga govornog područja. Valja napomenuti da u cjelokupnim pisanim komu-

nikacijama brod — kopno i obrnuto prevladavaju tekstovi na engleskom jeziku (preko 80 %), čak i u slučajima kada su krajnji primaoci izvorni hrvatski govornici. Svaka se poruka sastoji u prosjeku od 5 do 7 rečenica (100 do 150 riječi). Kod nešto duljih poruka (izvješća) to su poruke koje se sastoje od poglavlja za svaku luku ticanja, također od po 4–5 rečenica po poglavlju (pasusu). U svakoj poruci nalazi se najmanje po jedna riječ posuđena iz engleskog jezika, odnosno prosječno 3 — 4 engleske riječi (opće imenice, vrlo mali broj glagola i pridjeva), ne računajući vlastite imenice i nazive. U skladu s mjerilima odabira engleskih elemenata iz prethodne rečenice zabilježeno je oko 1500 engleskih riječi — pojavnica i 90 različenica, među kojima je najčešći leksem *kontejner* s brojnim oblicima adaptacije i integracije ove riječi u hrvatski fonološki, morfološki i leksički sustav. To je svakako posljedica strukture i reprezentativnosti korpusa, ali i izvanjezičnih čimbenika (vrste brodova i tereta, te transportnih tehnologija što danas prevladavaju u svjetskom i hrvatskom pomorstvu).

3. Osobitosti pomorskog operativno-poslovnog teksta

Izučavani tekstovi operativnih poslovnih komunikacija (kopno — brod i obrnuto) predstavljaju posebnu vrst komunikacijske situacije unutar koje djeluju brojni faktori (usp. Ivir 1992) kao što su odnos izvornog pošiljaoca prema krajnjem primaocu i među primaocima, te poznata buka u kanalu (implicitnost, zalihost obavijesti, komunikacijski mediji i sredstva itd.). Svi ti faktori ulaze u raznolike odnose, npr. odnos nadređenosti (lučke vlasti — zapovjednik; uprava brodarske tvrtke — zapovjednik), međusobne ovisnosti (zapovjednik — brodski agent) itd., te iziskuju i zaseban jezični izraz.

Ova se vrst diskursa svodi na nekoliko vrlo često opetovanih komunikacijskih obrazaca, narativne, opisne i zapovjedne, te izvještajne naravi, kao što su nagovješćivanje tereta za prijevoz, nagovješćivanje dolaska broda u luku, obavijest o teretima koji će se krcati, obavijest o rotaciji (ticanju luka), upute o slaganju tereta, izvješća s opisom događaja za vrijeme putovanja, ocjena rada sudionika u prijevozu robe morem itd.). Radi ilustracije navest će se nekoliko cjelovitih poruka i izvaci iz nekoliko primjera/poruka koje čine sastavni dio tipičnih komunikacijskih situacija. U svakom se primjeru pretpostavlja postojanje ranije poruke ili očekuje odgovor/nastavak komunikacije, pa stoga dolje navedeni tekstovi predstavljaju dijelove svojevrsnog pisanog dijaloga između sudionika u prijevozu. Engleski element u hrvatskom tekstu poruke tiskan je kosim masnim slovima:

e. g. 1 Poruka poslana putem faksa (US)
Fax Cover Sheet: ... (itd.)
Message:

Pozivom na vašu ***fax poruku*** datiranu Rijeka 00/00/1996 priloženo vam dostavljam na uvid i vašu daljnju upotrebu ***Per Diem report*** za protekli mjesec.

... molim primite k znanju da smo nakon mnogobrojnih telefonskih i višestrukih ***fax urgencija*** odaslatih na pažnju ***Mr. ... / Tvrtka ...***, odlučili predati naplatu zaostalih računa ***Per Diema collectoru*** obzirom na ***ukupni outstanding od \$... ..***

e. g. 2 Sa štovanjem,
 Teleks (izvanenglesko govorno područje)
Re: YR TLX NO. ...
 1. **1X40 BUE-ALX** PO **PROVISIONAL MANIFEST** LUKA ODREDIŠTA ALEXANDRIA. PRAVOG MANIFESTA JOŠ NEMAMO.
 2. 1X20 NO... UKRCAN ZA KOPER (**B/L NO.** ...) DOLASKOM SANTOS REDESTINIRAN ZA LUKU ... DOBILI **CORRECTION NOTICE MFC** ... /96... ..
 ZAP (ovjednik)

e. g. 3 faks-poruka pisana rukom
FM:... ..
TO:... ..
 C/V "IME BRODA" VOY - /96
 STIGAO 28/0040
 PILOT 28/0045
 VEZAN 28/0135
 ZAPOČEO 28/0600 SVE RUKE DO 17.00 H
 ZATIM DO KRAJA 1 RUKA
ETS 29/0600 ZA GENOVA
 GAZ DOLASKA P — 7,30K — 8,90
BUNKER **FO** — 333 T **DO** — 111 T
LO — 18 T **FW** — 188 T
 ČUJEMO SE KASNIJE TELEFONOM
 POZDRAV... ..

e. g. 4 Zapovjednikovo izvješće
 M/B "IME BRODA"
 Putovanje započelo... u 0000 sati na sidrištu luke Dubai, neposredno po završetku **dokovanja** broda u luci Dubai, a završilo po moru dana ..., neposredno pred dolazak u luku Abu Dhabi.
 Prosječna brzina broda iznosila je... čvorova, a prosječna dnevna potrošnja teškog goriva iznosila je... tona.
 Putovanje je trajalo duže zbog:
 — čekanja slobodnog veza na **terminalu** u... (ime luke) i čekanja na prolaz kanalom, te zaustavljanja broda nakon prolaza radi uzimanja **bunkera**,
 — nedostatak praznih **kontejnera**.
 Primjedbe na rad stivadora javljali smo **telex-ima**. Pohvalili bi rad agenata u lukama ..., kao i rad **port captaina**... u lukama ....
 Poboļšan **booking** drugih **feeder operatora**.
 Na kraju bi naveli nekoliko problema odnosno nedostataka ...:
 — nedostaje nam pod hitno najmanje ... **twist lock-ova**.
 — treba nam novi **kompjuter** sa **printerom**...
 — **Anti-heeling sistem** treba pregledati i popraviti...
 Srdačan pozdrav, sa štovanjem
 Zapovjednik:

Kao što se vidi iz gornjih primjera leksik pomorskog operativno-poslovnog diskursa obilježen je učestalim pojavljivanjem brojnih anglicizama i malog broja ustaljenih talijanizama. Kod engleskih leksičkih elementa uočljivi su svi stupnjevi adaptacije, od prenošenja stranog teksta ili riječi — modela (zaglavlje faksova, *Per Diem Report*), raznih oblika kompromisne replike (*booking*¹, *bukinzi*, fax poruka, *outstanding*), do potpuno integriranih posudenica (*dokovanje*, *bunker*, *kontejnerski brod*) i prevedenica (*brod-matica*, *ukrcaj sa 5 visina*).

1 U daljnjem će se tekstu svi oblici engleskih leksičkih elemenata, kao i primjeri iz prikupljenog hrvatskog korpusa tekstova, navoditi kosim piscimom.

4. Posuđivanje leksika — opće napomene

Među vrstama riječi u korpusu prevladaju imenice, a zabilježen je i izvjestan broj glagola (*bukirati, faxirati*), te nekoliko pridjeva različitog stupnja adaptacije (*top urgent; dry, outstanding, single*) većinom u imeničkoj uporabi², priloga (*outbound — Napoli, stigli 28/9 noon GMT +1*), prijedložnih skupina (*nakon toga bili off hire 6 sati, subject to owners approval, javljajte via cable, dokumenti moraju biti uptodate, ali inače na charterers account*) te vezničkih skupina (*Ako treba nazovite doma as usual*) različitih stupnjeva adaptacije.

4.1. Među imenicama najveći je broj jednočlanih leksema (*iskrcaj praznih kontejnera na bay 08, javite berthing/unberthing, predviđeni booking, master će još večeras poslati cable charters/ships, ukrcaj jahti na feedera*). Od pravih složenica prenesenih, djelomice prilagodenih, ali vrlo učestalih u hrvatskom tekstu, valja navesti: *forepeak, shipchandler, twist-lockovi, walkie-talkie*. Kod vrlo učestalih višočlanih leksema³, od slobodnih sveza do fiksnih izraza, najveći je broj imeničkih sveza tipa N + N (*port clearance, load master, bay liste, top sheet, port log, port captain, power attorney, stevedore damage report*). Članovima takvih leksičkih sveza su i vlastite imenice, koje se u hrvatskom, kao i u engleskom, rabe kao opće imenice (apelativi): *Stupili smo u vezu s Coast Guardom i zatražili pomoć; Prema uputama Oceanroutes skrenuli s predviđenog kursa*). Slično tome, geografski nazivi u proučavanim tekstovima često preuzimaju engleski oblik i ortografiju (*Singapore, North/Nord Atlantik*). Višočlane leksičke jedinice tipa Adj + N su nešto manje brojne, a najučestalije su: *protecting agent, final booking, deratting exemption, booking lista, local time, gross weight*). Među tročlanim leksičkim jedinicama, čestim u oba jezika, zabilježeni su ovi primjeri: *Javljanje ETA next port je dobrodošlo; Hitno pošaljite 48 hours notice za delivery Livorno; obavili port state control; on-hire survey report poslan preko agenta*.

Vrlo su česte hibridne višočlane leksičke jedinice u kojima je engleska riječ upotrijebljena atributno (*feeder brodovi, naši overseas agenti, shift pokreti; bunker snabdjevač, cable adresa, home bound teret, home putovanje*). Ovdje dolazi i do interferencije na sintaktičkoj razini, tj. jukstapozicije engleske i hrvatske imenice kao primjera sintaktičkih kalkova u jezičnom posuđivanju. Takvi su primjeri vrlo česti u korpusu, a izrazita komunikacijska obilježja primjera u korpusu potvrđuju tezu da je jukstapozicija tipična pojava upravo u neposrednim, posebice govornim dodirima između engleskog i hrvatskog jezika (Muhvić-Dimanovski 1991: 146–149).

2 Puni oblici su: *dry container, outstanding cargo/amount = balance, single crane i twin crane* (npr.: *dizalice rade kao singl i u kombinaciji, twin*).

3 Radi se većinom o leksičkim jedinicama koje Lyons (1977: 534–7) naziva »syntactic compounds«, tj. leksičke jedinice čije su značenje i distribucija nastali kao rezultat proizvodnih pravila u jeziku i kojih može biti bezbroj, te samo manji broj uporabom biva »petrificiran« i može biti uključen u vokabular nekog jezika, posebice jezika struke. Cowie (1992: 2–3) navodi da takve jedinice s uporabom postaju leksikalizirane jedinice te se mogu unijeti u vokabular.

Prema sadržaju imenica prevladaju nazivi za vrste tereta (*kontejner, fish-meal, bulk, scrap*), vrste brodova (*feeder, tanker, tramper*), te opći poslovni (*booking, charter, charterer, notice, delivery, redelivery*) i komunikacijski nazivi (*fax, cable, computer*).

4.2. Česti izravni dodiri među poslovno–operativnim ljudima u pomorstvu pogodovali su, pod utjecajem engleskog jezika, uporabi internacionalizama iz zajedničkog europskog leksičkog nasljedja. To se prvenstveno odnosi na imenice ali i neke glagole, pri čemu dolazi i do semantičkih promjena (suženja, proširenja, specijalizacija): *troškovi intermodala; izdan certifikat; došlo je do kongestije u luci; kancelirana 70 TEU–a, manifestiran opasni teret, repatriran kadet; kompletirao ukrcaj bunkera; notirali vaš tlx; autorizirano otpuštanje 85 t tereta za ...; bez prezentiranja teretnice; opcionalan teret; port log primili potpuno mutiliran; šaljite info o prospektima (tj. predviđenim) ticanjima luka; nominirali... kao protecting agenta; slanje notica (obavijest o dolasku) preko... diskutabilno.*

4.4. Engleski se jezik do te mjere ugradio u hrvatski pomorski operativno–poslovni diskurs, da se nazivlje iz organizacijskog ustrojstva naših brodarskih tvrtka prevodi na engleski, a zatim se to isto, englesko nazivlje koristi u svakodnevnom razgovornom jeziku i dopisivanju na hrvatskom (usp. *Fleet Division, Chartering Division* itd.)

4.5. Konačno, česta upotreba kratica jedno je od bitnih leksičkih obilježja ispitivanoga teksta. One uglavnom slijede izvornu ortografiju, ali se u izgovoru javljaju oblici kompromisne replike, bliski fonološkom obliku modela (*IMO*⁴/aj em o/, *ETA* /i ti ej/, *TEU* /ti i ju/, ili potpuno adaptiranih na osnovi pisanog oblika modela, tj. kao cjelovite riječi (/eta/, /teu–jedinica/), odnosno izgovor punog izvornog oblika uz odgovarajuću fonološku adaptaciju (*DWT* /dedvejt/, *B/L* (bill of lading), *C/P* (charter party), *M/R* (mates receipt). Kratice imaju oblik početnih slova riječi od kojih su sastavljene (*MO, DO, FW, LT, FIO*), akronima (*satcom, telex, recap*) i blenda (*reefer, radar, racon*). Tipično je i preuzimanje kratica s karakterističnim slovima unutar jednočlanog ili višečlanog leksema ili fraza (*fx, tlx, cntrs, pcs, brgds*). Po sadržaju prevladaju kratice iz područja prijevoza kontejnera (*TEU, O/T, HC, FR; ctnrs, pcs*), općeg komunikacijskog leksika (*tlx, tx, fx, fax*), međunarodne trgovine (*B/L, C/P, FOR, FOT, FIO*), vode-

4 Radi boljeg razumijevanja ovdje se navode neke kratice i njihovi puni oblici: *IMO* — International Maritime Organisation, *ETA* — estimated time of arrival, *TEU* — twenty-foot equivalent unit (= kontejner sveden na jedinicu od dvadeset stopa), *DWT* — deadweight (nosivost), *B/L* — Bill of Lading (teretnica), *C/P* — charter party (ugovor o zakupu broda), *M/R* — Mate's Receipt (potvrda o ukrcaju); *LT* — local time (lokalno vrijeme), *FIO* — free in and out (vozarina uključuje ukrcaj i iskrcaj), *FOR* — free on rail (franko/slobodno željeznica), *FOT* — free on truck (franko/slobodno kamion); *O/T* — open top container, *HC* — high cube (izvangabaritni kontejner), *FR* — flat rack (kont. platforma); *ctnrs* — containers (kontejneri), *brgds* — best regards (, s poštovanjem, pozdrav); *MFO* — marine fuel oil (brodsko pogonsko gorivo), *HFO* — heavy fuel oil (teška nafta, mazut), *DO* — diesel oil (dizel gorivo), *LO* — lubricating oil (ulje za podmazivanje), *FW* — fresh water (pitka voda).

nja broda (gorivo: *MFO, FO, HFO, DO, LO, FW*), međunarodnih organizacija (*IMO, ITF*), te kratice iz općeg jezika (zemljopisa: *ENE, SW* itd.; mjera: *cbm*; vremena: *GMT, LT* itd.). Posebno su zanimljive kratice koje su u hrvatskom stvorene prema engleskom formalnom uzoru, ali s prevedenicama iz hrvatskog u engleski jezik. To su npr. skraćenice imena brodova (*CRX, ZAX, RIX = Croatia Express, Zagreb Express, Rijeka Express*), nazivi pojedinih služba/odsjeka u tvrtkama prevedeni na engleski, te imena većih svjetskih luka, skraćena prema engleskom uzoru (*BBY = Bombay, HFA = Haifa, ASH (Ashdod), NYK = New York* itd.).

4.5. Stupanj prilagodbe engleskih leksičkih jedinica u hrvatskom ovisi o leksičkim osobitostima pojedinih leksema u izvornom jeziku. Kod slobodnih sveza riječi (*free combinations*) prevladava prenošenje modela (elementi prebacivanja, tj. *code-switching*), te se u potpunosti zadržava ortografski oblik izvornika (*Ako dođe do toga staviti subject owners approval ili slično; Trucker ostavlja kontejner u warehouse te naknadno dolazi po njega; u svezi dobivenog free time*), koristeći navodne znakove. Najbrojniji su i najučestaliji oblici na stupnju kompromisne replike, pa se uz izvornu ortografiju (*došao je agent sa clearance; odmah naplatu predati collectoru; s aspekta overseas bookinga, oba thrustera imaju moć...*) koriste razni grafetički oblici kao npr. crtice za padeže (*visina stock-a; nakon podešavanja schedule-a*). Mnogi leksemi višega stupnja morfološke adaptacije odaju stupanj kompromisne replike samo po ortografskom obliku, dok su stvarno morfonološki mnogo više integrirani u hrvatski jezični sustav (npr.: *premjestili automatske twist-lockove; račun lokalnom shipchandleru; da li je potrebno faxom slati bay liste; rad port captaina*).

5. Fonološka razina

Rezultati analize engleskih leksičkih elemenata u ovom korpusu na fonološkoj razini pokazuju uglavnom sve osobitosti englesko-hrvatskih jezičnih dodira u općem jeziku (Filipović 1981) kako u adaptaciji fonema, tako i suglasničkih skupina, te prozodijskih elemenata. Valja upozoriti na teškoće pri provjeri rezultata fonološke adaptacije, jer su istraženi samo pisani tekstovi, dok stvaran izgovor, tj. razni oblici kompromisne replike na fonološkoj razini, ipak dobrim dijelom podliježe autorovoj proizvoljnoj prosudbi. To se posebice odnosi na teškoće praćenja procesa prenošenja fonema i fonemskih skupina u hrvatski jezik, gdje je teško utvrditi radi li se o privremenom prenošenju stranog fonološkog oblika ili pak o nekom od početnih oblika transfonemizacije prema ortografiji ili izgovoru modela. Stupanj adaptacije svakako ovisi i o govornikovu poznavanju engleskog jezika, ali i o učestalosti pojavljivanja takvih elemenata. U odnosu na ranija istraživanja (Vilke 1982, Pritchard 1985) valja uočiti da u ispitivanom korpusu govornikovo poznavanje izvornog jezika ima vrlo izrazit utjecaj na jezične dodire na fonološkoj razini, te je u pomorskim operativno-poslovnim komunikacijama stupanj adaptacije ili zamjene sličnim fonemima niži nego što je to bio slučaj u ranijem korpusu.

Potpuna ili nulta transfonemizacija, odnosno potpuna zamjena istim ili najbližim hrvatskim fonemima, ostvarena je u riječima koje su zbog učestalosti prešle u svakodnevnu uporabu i postale dijelom usvojenog nazivlja u našem pomorstvu. Radi se o fonemima iz skupine nulte transfonemizacije (Filipović 1978) /i:/ (beacon, peak, chief); /ɛ/ (spreader, telex, deck, exemption, ferry, telecon, collector); /ʌ/ (bulk, bulker, bulkcarrier, hurricane, thruster, bunker, truck); /ɔ:/ (port log, port state control; report, talkie-walkie, forepeak, fork lift); /u:/ (boom, crew list). Kod fonema /ʌ/ uočljivi su dvostruki oblici: jedan prema izgovoru, gdje je ostvarena potpuna transfonemizacija, i drugi prema ortografiji, cf: bulk /balk — bulk/, hurricane /hariken — hjuriken/, bunker /bunker — banker/, bow thruster /bau traster — truster/. Pisani oblici u hrvatskom, međutim, u ovom korpusu, za razliku od ranijeg, uglavnom slijede oblik modela. Ipak, valja upozoriti na dvojne oblike nekih učestalijih i ranije usvojenih anglicizama (*forepeak* — *forpik*).

Djelomična transfonemizacija, u naglašenim i nenaglašenim slogovima, odvija se također po ranije utvrđenim načelima (Filipović 1981), a utvrđena je u ovim primjerima: /ɪ/ (printer, spring, terminal, bay list, trim, fishmeal, delivery, twist-lock, shifting, single), /æ/ (cargo plan, port captain, gang, fax, manager), /ɑ:/ (cargo plan, marketing, charter, tomato, master), /ɒ/ (convoy, port log, operator, docking, watchman), /ʊ/ (book, booking). Slično, ali naglašenije od fonema iz prve skupine samoglasnika, i kod skupine samoglasnika kod kojih dolazi do djelomične transfonemizacije (zbog različitog mjesta i načina izgovora) uočeni su varijantni oblici u fonološkoj adaptaciji, posebice u slučaju fonema /æ/ (*plan* — *plen*, *port keptin* — *port kaptin*, *geng* — *gang*), prouzročeni istovremenim utjecajem govornog i pisanog jezika (stupanj poznavanja jezika). U primjeru riječi »tomato« uz fonem /ɑ:/ (asocijacijom na izgovor riječi »potato«) zabilježeno je u korpusu nekoliko primjera s dvoglasom /eɪ/ (malo je vjerojatno da je to odraz američkog izgovora, jer se takvi tereti uglavnom prevoze u Sredozemlju). U pisanju ovih riječi u hrvatskom tekstu rabi se, međutim, isključivo izvorni engleski oblik. Izuzetak je riječ *manager*, koja i u pisanju ima više inačica (*menedžer*, *menadžer*), ali ipak prevladuje izvorni oblik *manager*. Fonološka i ortografska adaptacija te vrlo česte riječi u hrvatskom općem i stručnom leksiku zaslužuje posebno izučavanje, na korpusu općeg i stručnoobilježenog leksika.

Slobodna transfonemizacija uglavnom slijedi ortografski oblik modela (usp. Filipović 1978 i 1981) npr.: /ɪ/: *-er-* (*incoterms*, *terminal*), *-or-* (*seaworthiness*); /ə/ *-er-* (*charter*, *charterer*), *-or-* (*monitor*), *-a-* (*watchman*, *pumpman*, *tallyman*) itd. Dvoglasni pružaju najviše primjera za slobodnu transfonemizaciju. Pri njihovoj zamjeni u hrvatskom se jeziku javljaju varijantni oblici zasnovani na ortografiji. Transfonemizacija se obavlja na tri načina (usp. Filipović 1978): a) potpunom ili djelomičnom zamjenom prvoga člana dvoglasa i zamjenom drugoga člana našim fonemom /j/ (dvoglasni /eɪ/, /aɪ/, /ɔɪ/) u primjerima /stejtment/ (*statement of facts*), /kejbl/ (*cable*), /kontejner/ (*container*), /survej/ (*survey*), /bej list/ (*bay list*); /tajbot/ (*life-boat*), /tajm/ (*local time*), /fajl/ (*file*), /hajer/ (*off-hire*); /konvoj/ (*convoy*), /kojl/ ali i /koil/ (*coil*); b) redukcijom u samoglasnik /eɪ/ > /e/

u primjerima /treler/ (trailer), samoglasnik /eɪ/ > /a/ npr. /operator/ (operator), /radar/ (radar), /av/ > /o/ u primjerima /ekosonder/ (echosounder); /əv/ > /o/ npr. /broker/ (broker), /manifold/ (manifold), /ɪə/ > /i/ u primjerima /klirens/ (clearance), /pir/ (pier), /əu/ > /o/ /port kontrol/ (port control), /feribot/ (ferry-boat); te c) stvaranjem dvočlanih skupina fonema / /au/ /autsajder/ (outsider), /baund/ (home-bound), /av/ > /ou/ /ouner/ i /ovner/ (owner), /stovidž/ (stowage) itd. Jasno je da je transfonemizacija kod spomenutih dvoglasa snažno motivirana ortografijom, i to je, uz stupanj poznavanja jezika i izloženosti svakodnevnim usmenim komunikacijama hrvatskih govornika razlog za brojne dvojne, pa i višestruke oblike (*kontejner* — *kontener* — *kontainer* — *kontajner*; *ope'rator* — *ope'rejtor*; *ehosonder* — *ehosaunder*).

Suglasnici također slijede opća načela hrvatsko-engleskih dodira, te će se ovdje navesti samo neke specifičnosti prikupljenoga korpusa, a odnose se prvenstveno na suglasničke skupine (consonant clusters). Početne skupine /sk/, /sp/, /st/ proizvode u ovom korpusu parove sa suglasnicima /s/ i /š/ (*spring* — *špring*, *spitfajer* — *špicfajer*), što valja pripisati utjecaju adaptacije sličnih suglasničkih skupina iz venetskih govora u našem pomorskom jeziku. Suglasničke skupine nastale spajanjem dviju riječi doživljavaju redukciju prvog suglasnika iz suglasničke skupine prvog elementa složenica⁵ (*Coast Guard* — /'kozgard/, *life-boat* — /'lajbot/). Finalni fonemi /t/ i /d/ pokazuju dvojne oblike /dž/ i /đ/ odnosno /č/ i /ć/, te u posljednjem slučaju gube stridentnost, usp.: »dunnage« /danidž — duned — dunić/, »winch« /vinč — vinć/, itd. U okviru slobodne transfonemizacije zabilježene su i brojne suglasničke skupine kojih nema u hrvatskom jeziku /-ft/ (*lift*, *forklift*, *shift*), /ng/ (*long ton*, *wing tank*), te sve riječi koje završavaju skupinom /-I/: *booking*, *clearing*). Kod nekih završnih suglasničkih skupina dolazi u izgovoru do umetanja vokala, npr. nepostojanog »a« (*movemenata*), te fonema /e/ u govornom jeziku, usp. /'singel'ap/ — »Single up!« (jedna od zapovijesti prilikom odvezivanja broda).

Na temelju gornjih primjera valja zaključiti da je za fonološku razinu englesko-hrvatskih dodira u ovom korpusu karakteristična višestrukost oblika adaptacije, što upućuje na to da je ona u najvećem broju primjera na razini kompromisne replike. Sve bolje poznavanje engleskog jezika od strane naših ljudi koji dnevno komuniciraju sa svijetom (govorno i putem faksa) donekle usporava proces prilagodbe. Tako, na primjer, neke od najčešćih riječi, prisutne u jezičnim dodirima ovih dvaju jezika više od pedeset godina, još uvijek imaju varijantne oblike, kao npr. »dunnage« /dʌnidz/ (*duned*, *danić*, *dunić*, *daneđ*) ili »demurrage« /dɪ'mʌrɪdʒ/ (*demuridž*, *demeridž*, *demured*), te već spomenuti »container«.

5 O definiciji složenica u engleskom jeziku ima mnogo različitih stajališta. Primarni naglasak na prvom članu, crtica između članova, spajanje članova bez crtica itd. ne moraju uvijek biti pouzdano mjerilo razlikovanja složenica od drugih (npr. slobodnih) leksičkih sveza.

6. Morfološka razina

Opće teoretske postavke i rezultati dosadašnjih istraživanja jezičnog posuđivanja na morfološkoj razini (Filipović 1980, 1981b, Antunović 1991) koje važe za opći leksik primjenjive su i na korpus korišten u ovom radu.

Kod imenica se u kategoriji roda u najvećem broju slučajeva prenosi osnovni oblik (citation form) kao slobodni morfem, koji se nakon različitih stupnjeva fonološke adaptacije (od prenošenja do transfonemizacije) podvrgava procesu transmorfemizacije. Osnovni oblik, za razliku od ranijeg korpusa, pretežno slijedi ortografiju modela (*pier, derrick, hatch, hold terminal*). Sve je manji broj osnovnih oblika koji su i ortografijom prilagođeni hrvatskom fonološkom sustavu (*dok, konvoj, kontejner, boks*), a neki su ortografski oblici modela jednaki izgovoru u hrvatskom (*flat, trend, trim, slop*). Na razini kompromisne replike zadržani su oblici mnogih imenica s engleskim vezanim morfemima *-er* i *-ing* (*outsider, charter, charterer, container, spreader: autsajder, čarter — čarterer, spreder, kontejner; booking, bunkering, marketing, docking — buking, bunke-ring, marketing, doking*), ali neke od ovih imenica u sekundarnoj adaptaciji engleski vezani morfem zamjenjuju hrvatskim (*dokovanje, bukiranje*). U slučaju imenice *dock* (u ovom korpusu jedne od najučestalijih) i njenih izvedenih oblika zabilježeni su dvojni ili višestruki oblici (poredani po učestalosti): *dok, dock; dokovanje, doking, docking*.

U adaptaciji imenica prevladuje tendencija muškog roda (u slučaju engleskih imenica srednjeg roda, tj. imenica koje označuju stvari i pojave): *dock/dok, spreader/spreder, container/kontejner, thruster, tank, bay, clearance; delivery, report, survey, ETA*. Dio ovih imenica mijenja rod, dobivajući nastavak ženskog roda *-a* (*ganga, jahta, fajla, lista, bay lista, load lista*, te iz ranijeg korpusa još *dredža, džunka, koferdama, pulpa, ruta, škuna*)⁶. To se posebice vidi u primjerima s padežnim nastavcima, npr. u *bay listama, točnije load liste* itd. Kada su iste imenice preuzete u pisanom obliku modela ili u engleskim složenicama (*file, crew list, ETA*), rod nije formalno obilježen nastavkom ženskog roda u hrvatskom, već se on može zaključiti iz sintaktičkog konteksta, npr.: *Poslat ću ti za tvoju file jedan primjerak; Pošaljite crew list, a ja ću im poslati novu radi prosudbe; Točnu ETA Singapore javit ćemo pri isplavljenju*. U nekoliko primjera u korpusu riječ *gang* zadržava osnovni oblik (*lashing gang*) umjesto ranijeg *ganga*.

Uz uobičajeni način tvorbe množine posuđenih imenica (Filipović 1981a), i u ovom korpusu zabilježen je manji broj učestalih imenica gdje dolazi do djelomične transmorfemizacije, tj. zadržavanja zalihosnih engleskih morfema za obilježavanje množine: *fidersi, koilsi* (*feeders, coils*), te iz ranijeg korpusa *brokersi, containersi*. Ta je pojava inače poznata u posuđivanju engleskog leksičkog ele-

6 Neke od ovih imenica imaju oblike muškog i ženskog roda u hrvatskom, tj. osnovni oblik iz engleskog jezika (*crew list, load list; fajl*) kao i oblike *'krulista/ i fajla*, pa se ovi posljednji mogu držati oblicima sekundarne adaptacije. Međutim, u slučaju riječi *jahta, lista, ruta* vjerojatnije je da su to internacionalizmi čija je upotreba motivirana čestotom i izloženošću utjecaju engleskog jezika.

menta i u drugim europskim jezicima (Pritchard 1993). Isto vrijedi i za samoglasnik e (fonološka prilagodba engleskog vokala za množinu /ə/) u primjerima *vočmeni*, *watchmeni* (pl. watchmen), *pumpmeni* (pl. pumpmen), jer se u jednini javljaju oblici *vočman*, *pumpman*⁷. Zabilježeno je i dosta slučajeva prenošenja engleskog pisanja oblika množine za kratice (*Tko potpisuje B/Ls?*; *opaske u M/Rs*).

Padežni oblici imenica slijede paradigmu opisanu za opći leksik (Filipović 1981a), tj. fonološki adaptirani osnovni oblik dobiva odgovarajuće hrvatske nastavke muškog roda, u ovom korpusu za razliku od ranijeg često u pisanju sa crticom (usp. *twist-lockovi*; *između skladišta br. 1 i fore peaka*, *pošaljite poruku faxom*; *s većim booking-om*; *lista bukinga*; *na svim bayevima itd.*). Zbog teškoća ortografske prilagodbe riječ *clearance* (= dozvola za isplovljenje/uplovljenje; obavljanje carinskih formalnosti) jedna je od rijetkih koja teži ka nesklanjanju, (*agenta nas je čekao sa clearance*).

U korpusu je zabilježen vrlo mali broj pridjeva, a javljaju se uglavnom unutar složenica (*gross ton*), kolokacija tipa Adj + N (*local time*); pridjevskih složenica (*top urgent*), te kolokacija tipa »-ing« + N: *protecting agent*, *booking lista*, *loading plan*, *docking pilot*.

Najčešća su tri glagola *book*, *fax* i *dock* (*bukirati*, *faxirati*, *dokovati*), s umećima -ir- i -ova-. Glagoli *bukirati* (rijetko u pisanom obliku modela *bookirati*) i *faxirati* vrlo su plodni, te su zabilježene izvedenice kao pridjev *bukiran*, glagolska imenica *bukiranje* (npr.: *bukiran teret*; *bukirani kontejneri*; *kontejnere bukirati za ostala 3 broda*). Uz *bukiranje* jednako je čest oblik dobiven kompromisnom transfonemizacijom: *booking* / *buking*. Glagol »dock« u sekundarnoj adaptaciji proizvodi isključivo oblik *dokovanje* (usp.: *eventualno dokovanje prva naša luka*).

Za ovaj korpus karakteristično je često preuzimanje prijedložnih izraza, koji u hrvatskom tekstu ostaju nepromijenjeni (*Dokumenti broda moraju biti up-to-date*; *Javljajte via cable*; *Zbog kvara na kaldaji*⁸ *bili off hire 5 sati*). Isto vrijedi i za neke vezničke skupine (*Ako treba nazovite me doma, as usual*). Prijedložni izrazi imaju izrazitu funkciju kao obilježitelji komunikacijske funkcije unutar rečenice i diskursa.

7. Semantička razina

Od pet vrsta semantičkih promjena što nastaju u procesu jezičnog posuđivanja (Filipović 1986, 1990), tj. promjena u semantičkoj ekstenziji, elipse značenja, metafora, pejoracija i pretvaranja naziva i vlastitih imena u opće imenice (apelative), u istraživanom korpusu svakako su najčešće promjene u semantičkoj ekstenziji, ali ima i ponekih primjera drugih vrsta semantičkih promjena.

S obzirom na to da je nulta semantička ekstenzija, tj. preuzimanje i prenošenje riječi zajedno sa svim njihovim značenjima i izvanjezičnim sadržajima,

7 Supostoji, međutim i oblik u jednini: *vočmen*.

8 *kaldaja*, talijanizam = kotao

bez značajnijih značenjskih promjena, svakodnevan i trajan proces kojim se zadovoljavaju potrebe primatelja da se označe nove stvari, osobe, mjesta i pojmovi (Weinreich 1968), razumljivo je da je nulta ekstenzija značenja najzastupljenija semantička pojava u jezičnim dodirima, koja se sama po sebi podrazumijeva, to se ona ovdje neće posebno razmatrati. Naime novim se, posuđenim riječima u jeziku primatelju popunjavaju ne samo izvanjezične praznine (novi predmeti, proizvodi, izumi itd.), već i pojmovne i značenjske praznine. Te se riječi preuzimlju bez promjene ili sužavanja značenja (usp. Muhvić-Dimanovski 1991: 109). U ovom su korpusu to npr. poslovno-pravni termini *charter, charterer, charter-party, demurrage, mortgage, ship operator, managing owner*; dijelovi suvremenih brodova i opreme (*bay, twist-locks*) itd.

Promjena značenja (širenje ili sužavanje) u broju i polju također je vrlo učestala, jer se u polisemnih riječi prenosi samo ono značenje (sense) kojim se neka riječ poistovjećuje s određenim objektom ili pojmom (Kesić-Šafar 1991-100) što se prenosi iz drugog jezika odnosno njegove kulture i civilizacije. To u našem korpusu dokazuju primjeri kao *kontejner* (samo u značenju vrsta spremnika standardnih dimenzija, koji služi za prijevoz roba i tereta brodovima, željeznicom; te *terminal* (isključivo u značenju specijalizirano lučko postrojenje za ukrcaj i iskrcaj brodova). U drugom slučaju došlo je najprije do suženja u broju, a zatim i do suženja u značenjskom polju, jer se riječ *terminal* uglavnom odnosi na *kontejnerski terminal*. Riječ *dok*⁹ (dock: 1. a wharf or pier. 2. a space between two wharves or piers for the mooring of ships. 3. an area of water that can accommodate a ship and can be closed off to allow regulation of the water level; 4. short for dry dock. (CEDT¹⁰)) najprije je suzila značenje u broju: boravak broda u plutajućem ili suhom doku, radi popravka (npr. *popravak broda u suhom doku*), dok je u novije vrijeme poprimila i značenje br. 1 (lučka obala ili gat), te se u našem pomorskom nazivlju može govoriti o dvije zasebne leksičke jedinice. Naime, u ranijem korpusu riječi *dok, dokovanje* upotrebljavale su se uglavnom samo u jednom značenju, dok se u korpusu za ovaj rad dvije leksičke jedinice, s dva različita značenja, s time što prevladuje riječ *dok* sa značenjem navedenim u rječniku CEDT pod br. 1. Isto vrijedi i za glagol *dokovati* i izvedenu glagolsku imenicu *dokovanje*.

U semantičkoj adaptaciji posebno su zanimljive riječi iz europskog leksičkog nasljeđa, tj. internacionalizmi (latinizmi itd.) u hrvatskom, koji preuzimaju sužena značenja u broju (i rjede, polju) određenih leksema iz engleskog jezika (semantičko posuđivanje), i dodaju ga svojem već postojećem značenju ili značenjima (vidi također 4.2). To je slučaj s riječju *servis* (npr. *čitav je servis sve bolji*) gdje ta hrvatska riječ (internationalizam), motivirana specifičnim značenjem i uporabom engleske riječi u pomorstvu, proširuje svoje značenje u broju (plovidba brodova na određenoj pruzi ili liniji). Na sličan način *bunker* preuzima značenje engleske riječi u pomorstvu (ranije, kod parnih brodova, kruto, a danas redovito svako brodsko gorivo; usp. uzimati gorivo) i pridodaje ga postojećim značenjima u hrvatskom (npr. *Javite koliko bunkera /tj. pogonskog gori-*

9 U najstarijih brodogradilišnih radnika u nas zabilježen je izgovor /dog/; usp. *na dogu*, tj. »u suhom doku«.

10 Harper Collins English Dictionary and Thesaurus, 1992

va/ *imate na brodu*). U primjeru *zbog dotrajalosti strukture* posuđeno je značenje »konstrukcija« od engleske riječi »structure« i dodano postojećim značenjima i uporabi hrvatskog internacionalizma »struktura«. Riječ *certificate* ima u engleskom sljedeće značenje: an official document attesting the truth of the facts stated, as of birth, marital status, death, health, completion of an academic course, ability to practise a profession, etc. Imenica *certifikat* rabi se u ispitivanom korpusu, posebice u govornom hrvatskom jeziku, upravo u posuđenu značenju »službena isprava, vrsta svjedodžbe kojom se nekoga ovlašćuje za nešto«, kako bi se razlikovala od riječi »svjedodžba«, koja označuje opći, nadređeni pojam (npr.: *izdan certifikat od lučkih vlasti/registra*).

U korpusu je zabilježeno nekoliko primjera adaptacije engleskih posuđenica putem elipse. Ta je semantička promjena tipična npr. s rječima *feeder* (u govornom i pisanom jeziku) i *kontejner* (samo u govornom jeziku). Prva označuje brod u službi razvoza (tj. duž obale, po manjim lukama), a druga u značenju kontejnerski brod. Dok uz navedeni *kontejner* u korpusu bilježimo i neeliptični oblik *kontejnerski brod*, to nije utvrđeno za *feeder* (usp.: *a zatim prijevoz feeder(s)ima u druge luke*). U pomorskom engleskom mogući su, za navedeno značenje, samo neeliptični oblici *container ship* i *feeder ship*. U govornom jeziku, u sekundarnoj adaptaciji, zabilježen je još oblik *kontejneraš*, po uzoru na *linijaš* itd. Elipsa je zabilježena i u slučaju nekih pridjeva (»single«, »twin«, »outstanding«, »dry«, »bound«), usp.: *dizalice rade kao singl i u kombinaciji — twin; s obzirom na ukupni outstanding; trebamo cca 20 x 20 dry za distribuciju NFK/SAV; osvrnut ću se prvo na ticanje luka E-bounda* (usp. *single crane, twin carnes, outstanding cargo / amount; dry containers; east-bound voyage*).

Najpoznatije opće imenice nastale iz vlastitih imenica u korpusu su *atlas* (npr.: *nabavljena dva koluta atlasa*), *mekgregor* (npr.: *mcgregori su popustili*), *paceco* (na terminalu su tri /pačeka/), nastale od imena ili naziva proizvođača (*Atlas — vrsta konopa; Mcgregor — proizvođač grotlenih poklopaca na brodu, Paceco* (u izgovoru /pačeko/ engl. /pə'si:kəμ/ — proizvođač kontejnerskih dizalica).

U pseudoanglicizme može se ubrojiti vrlo česta riječ *tramper*, nastala od slobodnog engleskog morfema *tramp* i vezanog morfema *-er* čime se dobiva novo značenje »brod slobodne plovidbe, tj. brod koji ne plovi u linijskoj plovidbi«. Oblik *tramper*, međutim, nije zabilježen ni u engleskom općem niti u stručnom leksiku, jer je njegov engleski ekvivalent *tramp ship*. Isto vrijedi i za izvedenicu *tramperski* (*trampersko brodarstvo — tramp shipping*).

Korpus pokazuje kako je u govornom, ali nerijetko i u pisanom jeziku (posebice pri prevodenju), učestala pojava prevedenica (kalkova) kao posljedica utjecaja engleske sintakse. To je posebno vidljivo u slučaju dva različita značenja (semantic readings) glagola »keep« s participom (*držati + O + Adj-instrum.*): *Držimo Vas odgovornim za sve eventualne štete; Držat ćemo Vas obaviještenim;... da bi ih držali informiranim*).

8. Zaključak

Primjeri iz korpusa i njihova analiza u ovom radu pokazuju kako se na istraživanje stručnoobilježenoga teksta može primijeniti isti teoretski model i metode kao i za opći jezik, te kako su rezultati ovoga rada sukladni rezultatima proučavanja engleskog elementa u europskim jezicima.

Ipak, korpus primjera iz pomorskih poslovnih komunikacija poslanih putem faksa i teleksa, vrste diskursa koji je po svojim obilježjima i oblicima blizak govornom jeziku, upućuju na neke osobitosti jezičnoga posuđivanja koje nisu bile zabilježene u istraživanjima ranijih korpusa. Naime, s obzirom na to da su tekstovi u ovom korpusu po svojim obilježjima bliži govornom jeziku, to je prilagodba engleskih posuđenica znatno sporija i najčešće zaustavljena na različitim stupnjevima kompromisne replike, uz česte dvostruke i višestruke oblike nastale adaptacijom prema izgovoru ili ortografiji. Kao što se moglo predvidjeti, vrlo je velik broj primjera izravnog prenošenja engleskog leksika ili dijelova rečenica, pa i diskursa u hrvatski tekst, što je posljedica izravnih jezičnih dodira. Ortografski oblik modela, pojačan sve većim stupnjem poznavanja engleskog jezika od strane govornika jezika primatelja, bitno utječe na fonološku adaptaciju engleskih posuđenica u stručnoobilježenom tekstu i prouzročuje pojavu dvostrukih oblika (dubleta). Dvostruki fonološki oblici nekog leksema normalno su posljedica nezavršenog procesa primarne adaptacije, ali se oni javljaju i kada jedan od tih oblika pređe u fazu sekundarne adaptacije. Posebnu pozornost zaslužuje i posuđivanje kratica i njihova adaptacija (5).

Među vrstama riječi najbrojnije su imenice, što je posebno obilježje stručnoobilježenog teksta (4.1). Među imenicama, uz najbrojnije jednočlane lekseme, velik je broj višečlanih leksičkih jedinica, koje predstavljaju posebne teškoće u morfosintaktičkoj adaptaciji, potičući jukstapoziciju dviju imenica (posebno u hibridnih složenica), oblik koji nije prilagođen sintaksi hrvatskoga jezika, i zato ostaje na stupnju kompromisne replike (4.1, 6). Tendencija muškog roda potvrđena je i u ovom korpusu, ali je zabilježeno i nekoliko imenica s oznakom ženskog roda dodavanjem nastavka »-a« u sekundarnoj adaptaciji. Izvjestan broj imenica uz hrvatske nastavke množine zadržavaju engleske vezane morfeme za obilježavanje množine.

Analiza na semantičkoj razini pokazuje da najveći broj anglicizama prolazi semantičke promjene u broju značenja, i upozorava na malobrojne ali ustaljene primjere elipse, semantičkog posuđivanja (posebice u slučaju internacionalizama) i pretvaranja vlastitih imenica u opće imenice (apelative).

Literatura

- Antunović, G. (1991). »Morphological Adaptation of Anglicisms in Swedish«, u Filipović, R. (1991) (ed.). *The English Element in European Languages, Vol. 3 Reports and Studies*. Institute of Linguistics, Zagreb, 11–29
- Cowie, A. P. (1992). »Multiword Lexical Units and Communicative Language Teaching«, u Arnaud, P. J. L. and Bejoint, H. (1992) (ed) *Vocabulary and Applied Linguistics*. Macmillan Academic and Professional Ltd., London, 1–12

- Filipović, R. (1977) »Primary and Secondary Adaptation of Loan-Words«. *Wiener Slavistisches Jahrbuch*, XXIII, Wien, 116-125
- Filipović R. (1978) »Tipovi transfonemizacije u jezicima u kontaktu«. *Filologija*, Zagreb, 99-106
- Filipović, R. (1980). »Transmorphemisation: Substitution on the Morphological Level Reinterpreted«, *SRAZ, XXV (1-2) Faculty of Philosophy, Zagreb*, 1-8
- Filipović R. (1981). »Transphonemisation: Substitution on the Phonological Level Reinterpreted«, *Europäische Mehrsprachigkeit*, Max Niemeyer Verlag, Tbingen, 125-133
- Filipović, R. (1981a). »Morphological Categories in Linguistic Borrowing«. *SRAZ, XXVI (1-2)*, Faculty of Philosophy, Zagreb, 197-207
- Filipović, R. (1982). (ed.) *The English Element in European Languages, Vol. 2 — Reports and Studies*. Institute of Linguistics, Zagreb
- Filipović, R. (1986) *Teorija jezika u kontaktu*. Školska knjiga, Zagreb
- Filipović, R. (1990). *Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom: porijeklo — razvoj — značenje*. Školska knjiga, Zagreb
- Filipović, R. (1991) (ed.). *The English Element in European Languages, Vol. 3 — Reports and Studies*. Institute of Linguistics, Zagreb
- Ivir, V. (1992). »Lingvistička sastavnica teorije prevodenja«. *Suvremena lingvistika*, br. 34, Zagreb, 93-101
- Kesić-Šafar, B. (1991). »The Analysis of Anglicisms in Russian«. u Filipović, R. (1991) (ed.). *The English Element in European Languages, Vol. 3 — Reports and Studies*. Institute of Linguistics, Zagreb, 91-102
- Lyons, John (1977). *Semantics Vol. 2*. Cambridge University Press, Cambridge
- Muhvić-Dimanovski, V. (1991). »The Semantic Adaptation of English Loan-Words in German«. u Filipović, R. (1991). (ed.) *The English Element in European Languages, Vol. 3 — Reports and Studies*. Institute of Linguistics, Zagreb, 103-121
- Muhvić-Dimanovski, V. (1992). »Prevedenice — jedan oblik neologizama«. HAZU, Knjiga 446, Zagreb, 93-205
- Pritchard, B. (1985). *Englesko-hrvatski jezični kontakti u pomorstvu* (dokt. dis.), Filozofski fakultet, Zagreb
- Pritchard, B. (1993). »O anglicizmima u suvremenom hrvatskom pomorskom jeziku«. *Pomorski zbornik*, Rijeka, str. 161-173
- Vilke, M. (1982). »The English Element in Croatian Technical Vocabulary«, u Filipović, R. (ed.) *The English Element in European Languages*, Institute of Linguistics, Zagreb, 1982
- Weinreich, U. (1968) *Languages in Contact*. Mouton, The Hague

On English Loan-Words in Croatian Maritime Business Communications

The article presents a study of everyday operational communications in the maritime business in Croatian, and aims at determining, classifying and describing the process of linguistic borrowing and adaptation of English loan-words in Croatian. The corpus encompasses a collection of texts transmitted exclusively by way of fax and telex. In addition to a brief analysis of this specific kind of discourse, the article highlights the specific features of borrowing technically-marked vocabulary from English. The adaptation of English loan-words is studied, in particular, on the phonological, morphological, and semantic level.